



Elanikkonna hoiakud salakauba ja selle tarbimise suhtes -III

**Eesti elanikkonna küsitlus
alates 15. eluaastast
Aprill 2014
n=1003**

Pärnu mnt.102 A, 11312 Tallinn

post@turu-uuringute.ee

www.turu-uuringute.eu

Küsitluse metoodika

<p>Esinduslik valim ja tulemuste üldistamine</p>	<p>Käesolev dokument on koostatud 1003 vastaja (alates 15.ndast eluaastast) küsitluse teel saadud informatsiooni põhjal.</p> <p>Selles vanuses inimeste üldkogumi suurus on 2012.a. rahvaloenduse andmetel 1 094 560. Kuna tegemist on esindusliku valimiga, siis saab antud tulemuste põhjal laiendada saadud andmeid kogu üldkogumi käitumisele, arvesse võttes veapiiri (vahemikud miinimumi ja maksimumi vahel). Mida väiksemaarvulisem taustrühm küsitlusvalimis, seda suurem on veapiir.</p>
<p>Valimi disain</p>	<p>Küsitlus viidi läbi Omnibuss-keskkonnas. Omnibuss-uuringu üldkogumi moodustavad Eesti elanikud alates 15. eluaastast. Turu-uuringute AS-i poolt teostatavates omnibuss-uuringutes on valimi suuruseks 1000 elanikku, mis tagab esinduslikud ning kogu Eesti vastavaealisele elanikkonnale üldistatavad tulemused.</p> <p>Vastajad leiti juhuvaliku alusel, et tagada kõikide Eesti maakondade ja asulatüüpide proportsionaalne esindatus küsitlusvalimis. Valimi territoriaalne mudel on koostatud Eesti Statistikaameti rahvastikustatistika andmebaasi alusel seisuga 01.01.2014.a.</p> <p>Juhuvaliku esimeses etapis leiti 100 valimipunkti üle Eesti ja teises etapis igas valimipunktis konkreetsed intervjueritavad.</p> <p><u>Aadressi valikul</u> rakendati lähte-aadressi meetodit, mille puhul antakse igale küsitlejale ette juhuslikult valitud aadress, kus küsitaja teostab esimese intervjuu. Edasi liigutakse kindla sammu alusel (nt iga viies korter või iga teine maja), et tagada valikusse sattunud elupaikade juhuslikkus.</p> <p><u>Vastaja valikul</u> rakendati nn. noorema mehe reeglit, mis näeb ette, et esimesena palutakse intervjuud noorimalt kodusolevalt meesterahvalt, kes on vähemalt 17-aastane. Kui mehi kodus ei ole, eelistatakse noorimat naist. Selline valikumeetod annab neile küsitletavate kategooriatele, keda on vähem tõenäoline kodust eest leida (eelkõige noored inimesed ja mehed), täiendava võimaluse valimisse sattuda. Nii saavutatakse sugude ning erinevate vanusegruppide parem esindatus valimis.</p>
<p>Küsitlus läbiviimine</p>	<p>Küsitlusmeetodina kasutati trükitud ankeedi alusel läbiviidavat personaalintervjuud. Intervjuud viidi läbi vastajate kodudes eesti ja vene keeles, alates 2. aprillist kuni 19. aprillini 2014.a.</p> <p>Intervjueritava kätte ankeeti ei antud.</p> <p>Küsitlustöös osales 59 vastava ettevalmistuse saanud Turu-uuringute AS-i küsitajat.</p>

Küsitlustöö ja andmetöötlus

Tulemus	Arv	%
Intervjuu	1003	22%
Isik ei kuulunud sihtrühma	501	11%
Kontakt puudus (kedagi polnud kodus)	2067	46%
Sihtrühma kuuluvat pereliiget polnud kodus	30	1%
Kontaktist keelduti	316	7%
Sihtrühma kuuluv isik keeldus kontaktist	587	13%
KOKKU KÜLASTATUD AADRESSE	4504	100%
<i>Korduvvisiite</i>	762	17%

1003 laekunud ankeeti läbisid **kvaliteedi kontrolli**. Töötuskõlbulikke ankeete oli 1003. Küsitlustulemuste töötluks kasutati andmetöötluspaketti PASW Statistics 22.0. Pärast küsitluse lõppemist võrreldi küsitletute sotsiaaldemograafilist koosseisu valimis ettenähtuga ja teostati andmete kaalumise teoreetilise mudeliga vastavaks.

Taust. Eesmärgid

1003 vastajat vanuses 15+. Esinduslik üleriigiline valim, vastajad juhuvalikuga.

Küsitlus viidi läbi 02.04 -19.04 2013.

Eelmised sarnaste küsimustega küsitlused on läbi viidud 2013.a (24.01-03.02) ja 2012.a. (9.02 – 28.02)

Küsimustiku originaali koostas Leedu uuringufirma Spinter Research.

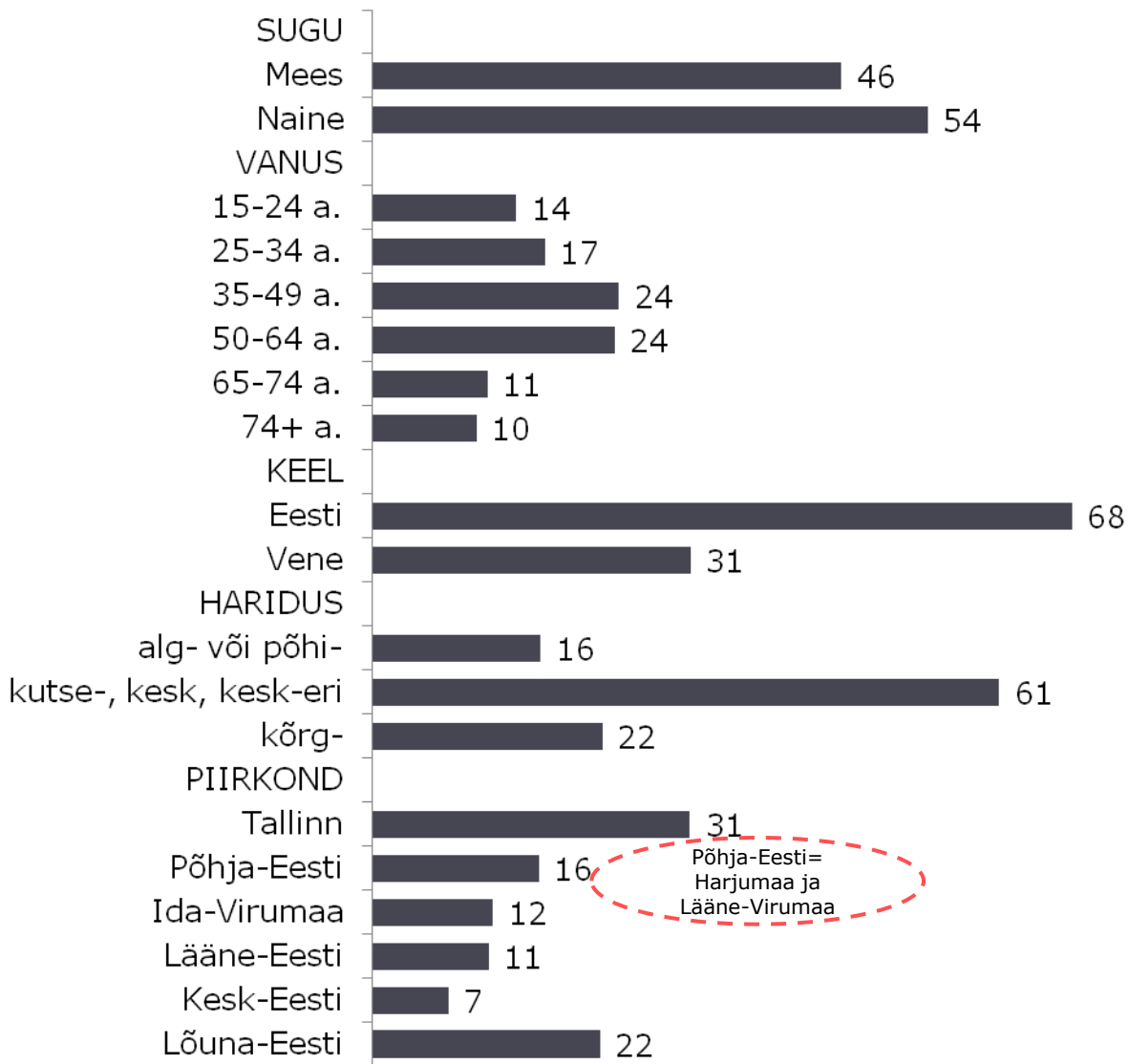
Käesolev uuringuraport on koostatud suures osas tuginedes originaalküsimustikule, sest nii on võimalik näidata ajalisi muutusi. Siiski on välja jäetud mõned küsimused ja lisatud mõned uued küsimused (allpool tähistatud *)

Käesoleva uuringu tellijad on aktsiisikaupade turul tegutsevad turuosalised ja neid esindavad organisatsioonid.

1. Millised on salakaubanduse põhjused?
2. Kui kerge või raske on salakaupa hankida?*
3. Kuivõrd sallivalt suhtutakse salaalkoholi, -kütuse ja –sigarettide tarbimisse ja nendega kaubitsemisse?
4. Kas ebaseadusliku kauba kvaliteeti usaldatakse?
5. Millised on tõhusad abinõud salakaubandusega võitlemiseks?
6. Mida tooks kaasa mentoolsigarettide müügikeeld?
7. Millist liiki ebaseaduslik alkohol on Eestis elanikkonna meelest enim levinud?*
8. Millised on käitumismustrid võimaluse puhul hankida turuhinnast odavamalt mootorikütust?*



Vastajate struktuur

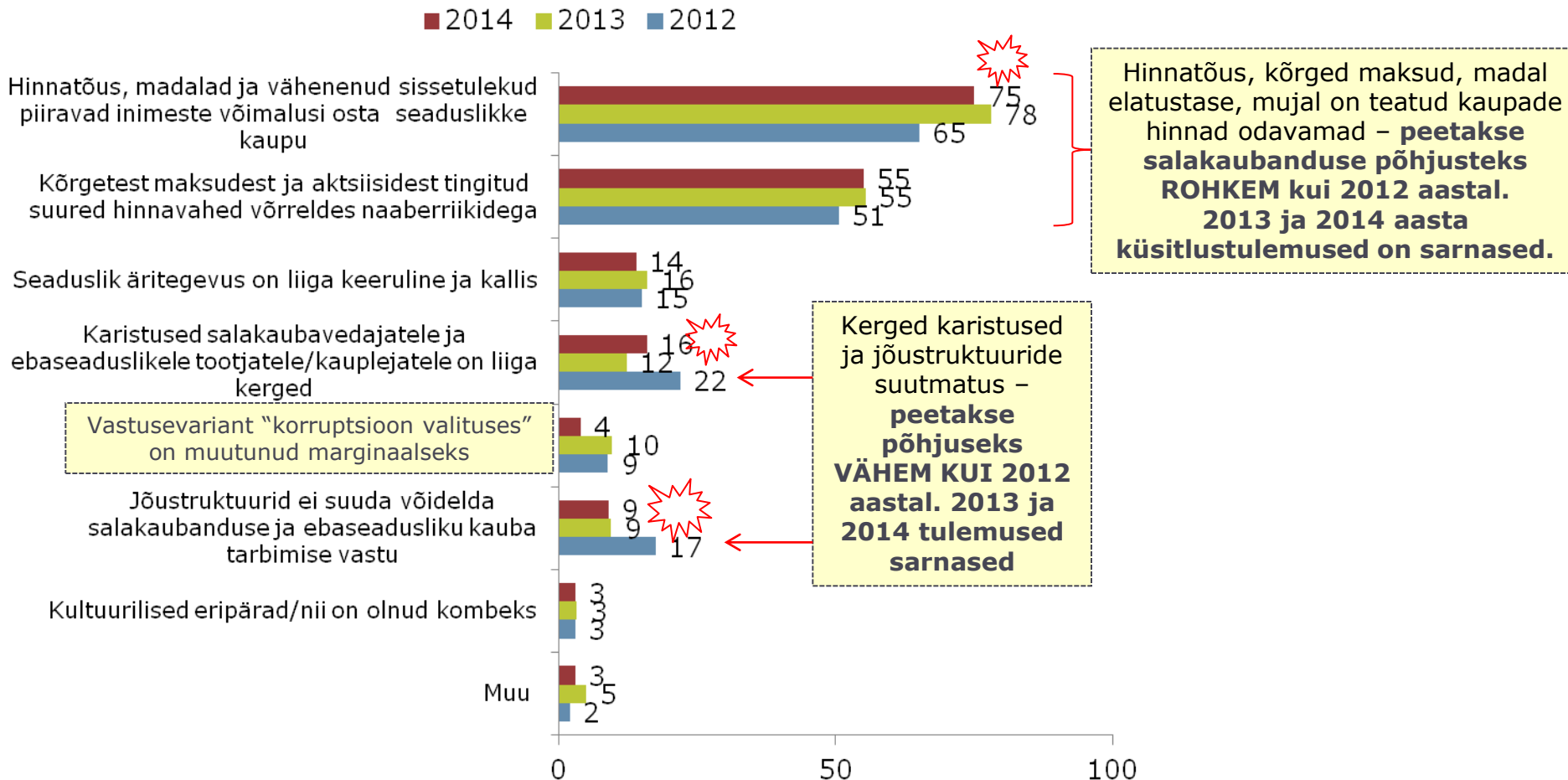


% n=1003

Põhja-Eesti=
Harjumaa ja
Lääne-Virumaa

1. Mis on salakaubanduse põhjused?

KÜSIMUS 1: "Mis on teie arvates peamised salakaubanduse ja ebaseadusliku tootmise ning kauplemise leviku põhjused Eestis?" 2 VASTUST LUBATUD



2. Salakaupade kättesaadavus*

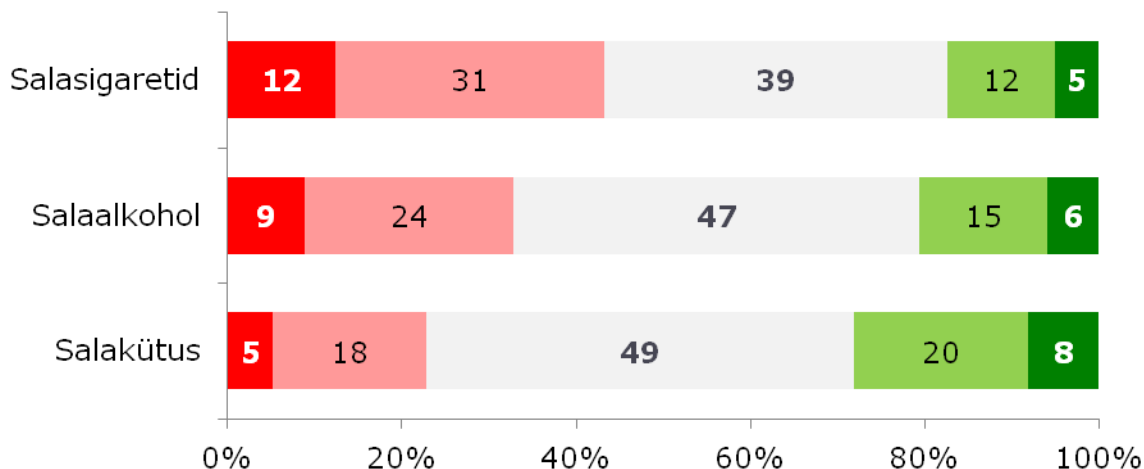
* Seda küsimust varem esitatud ei ole.

KÜSIMUS 2: "Kui kerge või raske on teie arvates järgmisi salakaupu hankida?"

7



■ Väga kerge ■ Pigem kerge ■ Ei oska öelda ■ Pigem raske ■ Väga raske



%
n=1003

Statistiliselt oluliselt rohkem kui teised rühmad

SALASIGARETID

"väga kerge" – mehed (17%); vanus 35-49 (18%); need, kes ei tööta (21%); Põhja-Eesti (19%).

"pigem kerge" – vanus 15-24 (40%); 25-34 (38%); peres on alla 18-aastaseid lapsi (36%); Ida-Virumaa (44%); suuremad linnad (mitte Tallinn), 41%.

"pigem raske" – need, kes elavad maapiirkondades (19%); 15-24 aastased (19%).

SALAALKOHOL

"väga kerge" – Põhja-Eesti (16%); peres alla 18-aastaseid (13%)

"pigem kerge" – vanus 15-24 (34%)

"pigem raske" – mehed (19%); vanus 15-24 (22%); Ida-Virumaa (23%); Lõuna-Eesti (22%); maapiirkonnad (20%).

SALAKÜTUS

"väga kerge" – Põhja-Eesti (11%)

"pigem kerge" – Ida-Virumaa (26%); suuremad linna (mitte Tallinn) 28%.

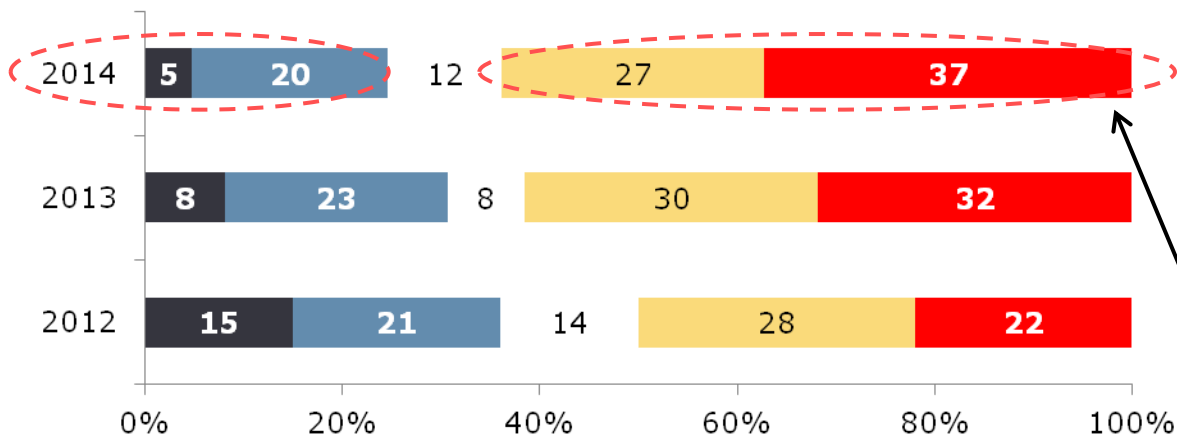
"pigem raske" – mehed (24%); vanus 15-24 (34%); õpilased-üliõpilased (38%); maapiirkonnad (25%).

"väga raske" – maapiirkonnad (13%)

3. Suhtumine salakaubitsemisse ja salakauba tarbimisse

KÜSIMUS 3: "Kuidas teie isiklikult suhtute sigarettide, alkoholi ja kütuse salakaubitsemisse ja nende tarbimisse?"

Õigustab täielikult
 Pigem õigustab
 Ei oska öelda
 Pigem ei õigusta
 Ei õigusta üldse

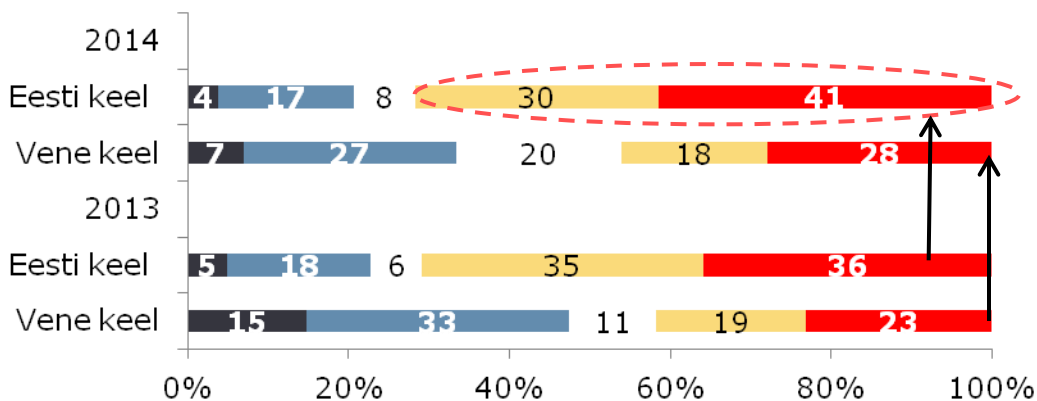


Jätkuvalt on kasvanud on seisukohavõtt salakaubanduse mitteaktsepteerimise suhtes.

Vähenenud on nende osakaal, kes salakaubandust täielikult õigustavad. Pigem õigustajate osakaal on püsinud üsna samana.

Arvestatavalt on suurenenud nende osa, kes salakaubandust ei õigusta üldse

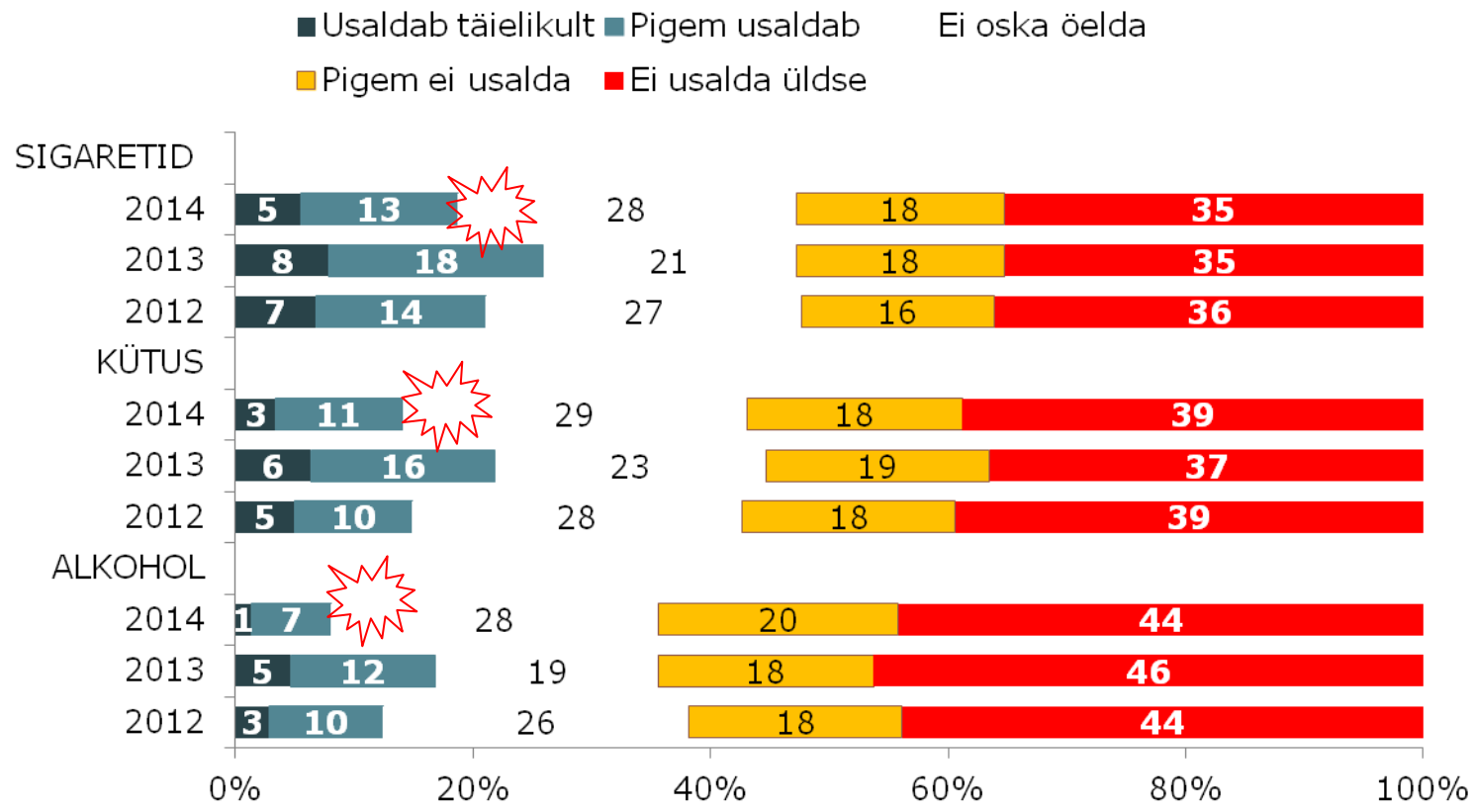
Õigustab täielikult
 Pigem õigustab
 Ei oska öelda
 Pigem ei õigusta
 Ei õigusta üldse



Eesti ja vene keelt rääkiva elanikkonna arvamused lahnevad oluliselt, KUID mõlemas rühmas on kasvanud nende hulk, kes salakaubitsemist ei õigusta üldse ja vähenenud nende hulk, kes seda tegevust õigustavad.

4. Salakauba kvaliteedi usaldamine

KÜSIMUS 4: "Kas te usaldate ebaseadusliku kauba kvaliteeti?"



=> Kui võrreldes 2012 aastaga 2013 aastal usaldus salakauba artiklite vastu tõusis, siis 2014 aasta küsitluse tulemused näitavad, et usaldus on taas sarnane 2012 aastaga.

5. Salakaubanduse vastaste abinõude tõhususe hindamine

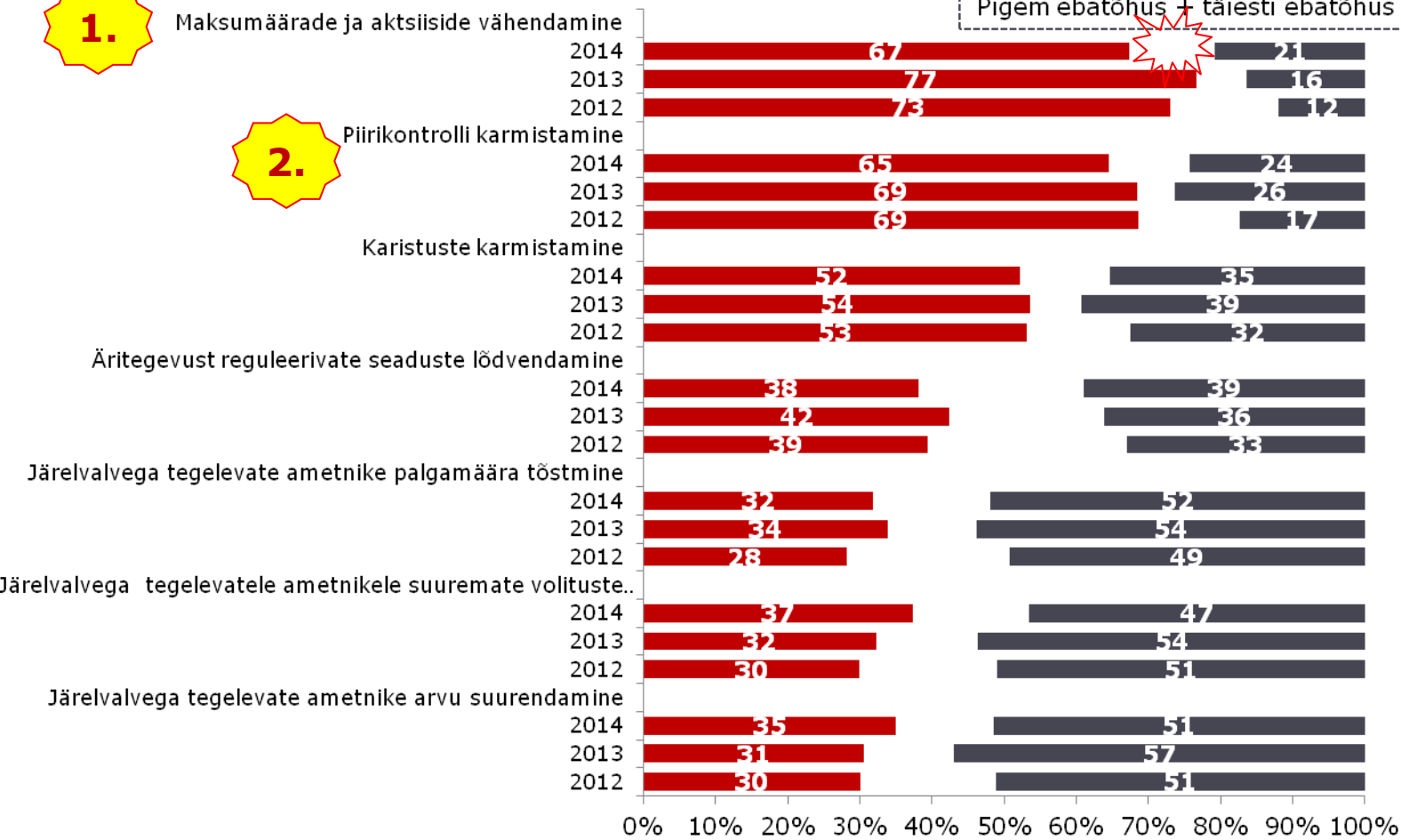
KÜSIMUS 5: "Palun hinnake järgnevate salakauba, ebaseadusliku tootmise ja kauplemise vastaste abinõude tõhusust."

1.

2.

■ Tõhus ■ Ei oska öelda ■ Ebatõhus

Summeeritud - Väga tõhus + pigem tõhus
Pigem ebatõhus + täiesti ebatõhus



Maksumäärade ja aktsiiside vähendamist kui salakaubanduse vastu võitlemise abinõu tõhusaks pidajate arv on vähenenud ja ebatõhusaks pidajate arv suurenenud. Järelikult on elanikkond hakanud mõistma, et maksude ja aktsiiside vähendamine ei ole salakaubanduse vastane abinõu.

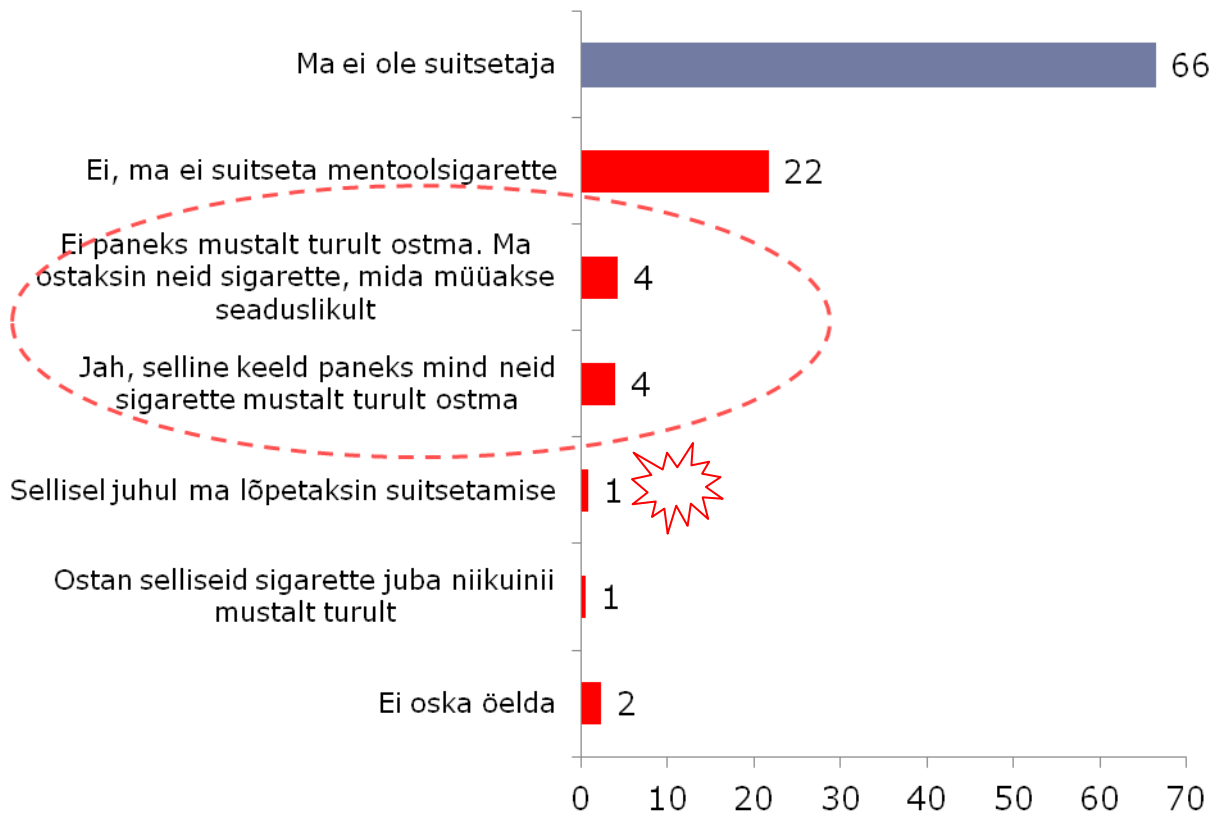
VÄHEM EFEKTIIVNE

6. Mida tooks kaasa mentoolisigarette müügi keeld Euroopa Liidus?*

* Seda küsimust varem esitatud ei ole.

KÜSIMUS 6: "Kui mentoolisigarette müügi keeld Euroopa Liidus kehtestatakse, siis kas see paneks teid selliseid sigarette ostma mustalt turult?"

%
n=1003



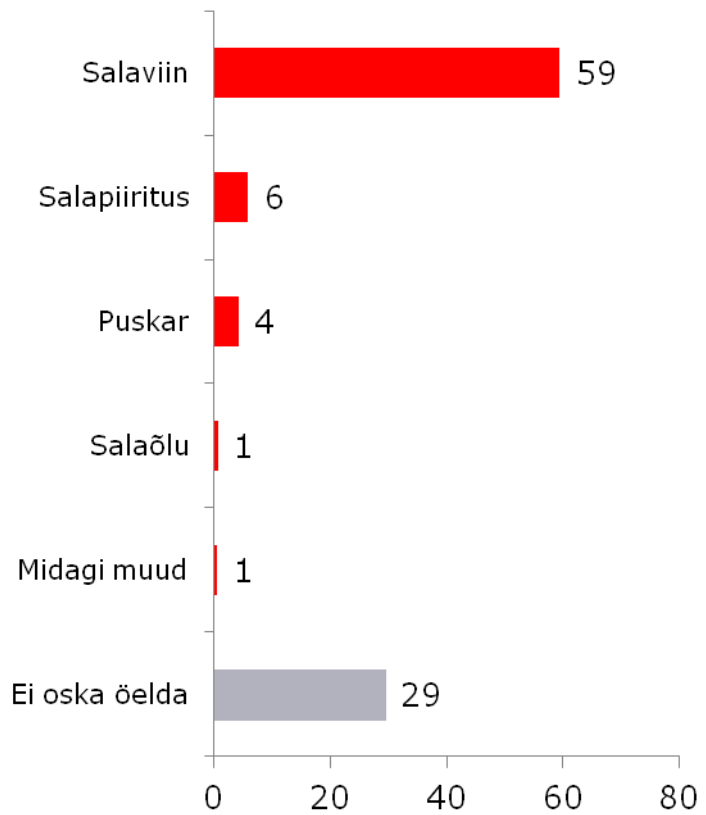
Neid suitsetajaid, kes mentoolisigarette müügikeelu puhul hakkaks ostma neid sigarette mustalt turult on samavõrra kui neid, kes hakkaks ostma seaduslikult müüdavaid sigarette (st. loobuksid mentoolisigarette suitsetamisest. Kasutades esindusliku juhuvalimi üldistusjõudu, on inimesi, **kes hakkaks mentoolisigarette ostma mustalt turult** 44 000. Veapiiri arvesse võttes mitte vähem kui 31 000 ja mitte rohkem kui 57 000. Suitsetajaid, kes mentoolisigarette kadudes neid mustalt turult otsima ei hakkaks, on 47 000. Veapiiri arvesse võttes mitte vähem kui 33 000 ja mitte rohkem kui 61 000.

7. Eestis enamlevinud ebaseaduslik alkoholiliik*

KÜSIMUS 7: "Millist liiki ebaseaduslik alkohol on teie hinnangul Eestis enimlevinud? Kas ... ?" ÜKS VASTUS

%
n=1003

* Seda küsimust varem esitatud ei ole.



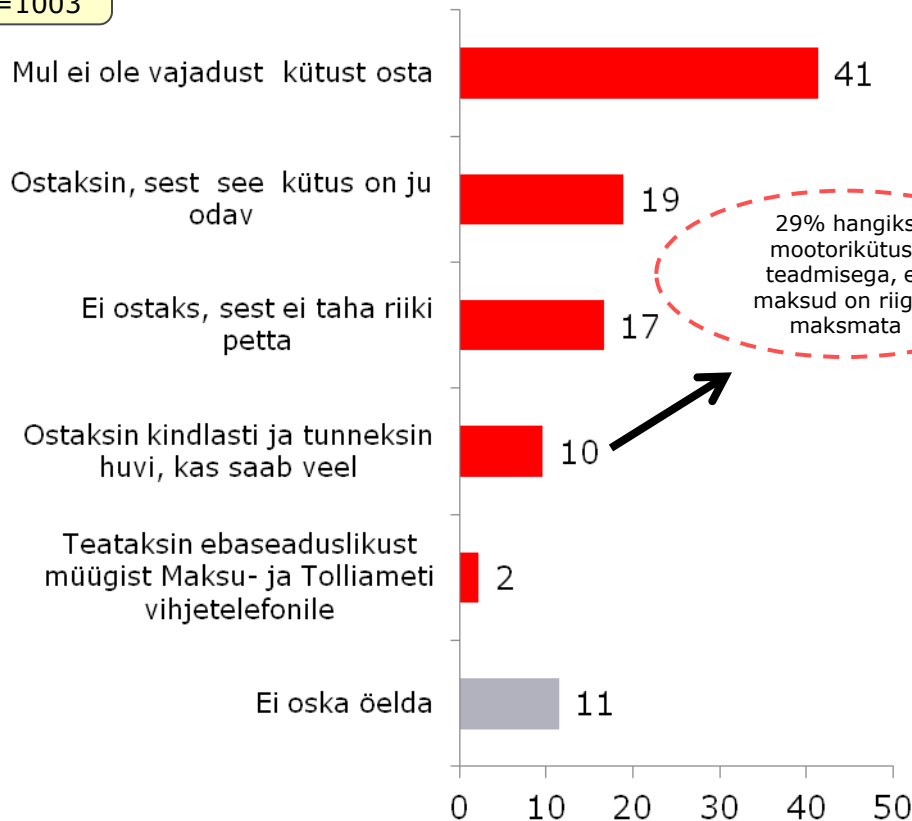
Salaviin on ülekaalukalt enampakutud alkohol, mida vastajad pidasid enamlevinud ebaseaduslikuks alkoholiks. Tüüpilised vastajad (statistiliselt oluliselt enam kui teised vastajarühmad) on: Mehed (65%); 25-34 aastased (70%); eestlased (64%); ettevõtjad, juhid ja tippspetsialistid (70%); Lõuna-Eesti elanikud (67%); maapiirkondade elanikud (68%).

8. Käitumismustrid võimaluse puhul hankida turuhinnast odavamalt mootorikütust

* Seda küsimust varem esitatud ei ole.

KÜSIMUS 8: "Kuidas te käituksite järgnevas situatsioonis: teil on võimalik hankida mootorikütust, mille puhul te teate, et see on turuhinnast oluliselt odavam, kuna maksud riigile on maksmata?" ÜKS VASTUS 13

%
n=1003



29% hangiks mootorikütust teadmisega, et maksud on riigile maksmata

TEISTEST STATISTILISELT OLULISELT ENAM:

Ostaks, sest see on ju odav - 25-34 aastased (27%).

Ei, sest ei taha riiki petta - kõrgema haridusega vastajad (26%). Ettevõtete juhid, juhtivtöötajad, tippspetsialistid (27%).

Ostaks kindlasti ja tunneks huvi, kas saab veel - 35-49 aastased (15%); oskustöölised (21%); maapiirkondade elanikud (14%).

Teataks ebaseaduslikust müügist - Ettevõtete juhid, juhtivtöötajad, tippspetsialistid (7%).

JÄRELDUSED - 1

Salakaubandust soodustavad hinnatõus, kõrged maksud ja madal elatustase. 2014.a. arvas nii 75%; 2013.a. 78% ja 2012.a 65%. Teiseks oluliseks põhjuseks peetakse, et mujal on alkoholi, tubaka ja kütuse hinnad odavamad (55%).

Salasigarette on kerge või väga kerge hankida 44% arvates. Salaalkoholi 33% ja salakütust 23% arvates. Salaalkohol on raskesti või väga raskesti hangitav 21% ja salakütus 28% arvates. Salasigarette kohta arvab nii 17%

Võrreldes kahe eelmise küsitluslainega on jätkuvalt kasvanud **seisukohavõtt salakaubanduse mitteaktsepteerimise suhtes**. Vähenenud on nende osakaal, kes salakaubandust täielikult õigustavad (2014 5%; 2013 8% ja 2012 15%). Arvestatavalt on suurenenud nende osa, kes salakaubandust ei õigusta üldse (2014 37%; 2013 32% ja 2012 22%).

Eesti ja vene keelt rääkiva elanikkonna arvamused lahknevad oluliselt. Vene keelt rääkivad vastajad peavad salakaubandust rohkem õigustatuks. Siiski on mõlemas rühmas kasvanud nende hulk, kes salakaubitsemist ei õigusta üldse ja vähenenud nende hulk, kes seda tegevust õigustavad.

Kui võrreldes 2012 aastaga 2013 aastal usaldus salakauba artiklite vastu tõusis, siis käesoleva küsitluse tulemused näitavad, et usaldus on langenud taas 2012 aasta tasemele. Salasigarette usaldab 18%, salakütust 14% ja salaalkoholi vaid 8%.

Kõige tõhusamateks salakaubanduse vastasteks abinõudeks hinnatakse maksumäärade ja aktsiisi vähendamist ja piirikontrolli karmistamist. **Maksumäärade ja aktsiiside vähendamist kui salakaubanduse vastu võitlemise abinõu tõhusaks pidajate arv on vähenenud** (2014 67% ja 2013 77%) ja **ebatõhusaks pidajate arv suurenenud** (2014 21% ja 2013 16%).



JÄRELDUSED - 2

Kui Euroopa Liidus rakenduks mentoolisigarette müügikeeld, siis **4% hakkaks neid sigarette ostma mustalt turult, kuid 4% vastas, et nad ostaksid siiski neid sigarette, mida saab seaduslikult**. 22% ei suitseta mentoolisigarette niikuinii. 1% lõpetaks suitsetamise ja 1% väidab, et nad juba ostavadki mentoolisigarette mustalt turult.

Neid, kes vastasid, et nad ei suitseta on 66%.

Salaviin on ülekaalukalt enampakutud alkohol (59%), mida vastajad **pidasid enamlevinud ebaseaduslikuks** alkoholiks. Salapiiritus on 6% ja puskar 4% arvates enimlevinud ebaseaduslik alkohol.

Käitumismustrid võimaluse puhul hankida turuhinnast odavamalt mootorikütust on järgnevad: 29% hangiks mootorikütust hoolimata teadmisesest, et maksud on riigile maksmata. 17% seda ei teeks, sest ei tahaks riiki petta. 2% teataks ebaseaduslikust müügist Maksu- ja Tolliameti vihjetelefonile. Nende hulgas on võrreldes teiste vastajarühmadega oluliselt rohkem esindatud ettevõtete juhid, juhtivtöötajad ja tippspetsialistid (7%). 41%-l puudub vajadust mootorikütust hankida.



Uuringu eri etappide eest vastutavad

Iivi Riivits-Arkonsuo projekti juht, analüüsis ja esitas uuringutulemused PPT slaididena

Marina Karpištšenko
Roman Vjazemski
Rutt Vihtla

koordineerisid üle-eestilist küsitlust, viisid läbi kvaliteedikontrolli

Asta Pajos juhtis andmesisestust

Tõnis Stamberg koostas Excel tabelid

Kontaktandmed:

Telefon: + 372 585 29 708

E-post: Iivi@turu-uuringute.ee
Kodulehekülg: www.turu-uuringute.eu

Adress: Pärnu mnt.102A Tallinn 11312